

Motion till riksdagen

1986/87:Jo769

Lars Ernestam och Per Arne Aglert (fp)

Sälar och uttrar i Östersjön

Läget är allvarligt för Östersjöns sälar. Av sekelskiftets gråsälsstam på hundratusentals djur återstår endast omkring tusen gråsälar längs hela svenska kusten. En stor del av de kvarvarande sälarna är dessutom sterila och drabbade av flera svåra sjukdomar. För de två andra sälarterna vikaren och knubbsälen är förhållandet likartat.

Knubbsälen finns i två lokaler i Kalmarsund. Dessutom finns ett antal sälar vid Falsterbo. Den svenska stammen beräknas uppgå till inte mer än 140–170 djur.

Vikarens utbredningsområde utgörs främst av norra Bottenhavet och Bottenviken, men vikare påträffas även långt ned vid Östersjöns stränder. 1980 beräknades hela stammen uppgå till 4 000–5 000 djur. Detta antal som kan förefalla betryggande måste jämföras med den genomsnittliga avskjutningen i Sverige och Finland under perioden 1928–1938 på över 8 000 vikare per år. Denna sälart visar samma störningar av miljögiftpåverkan som gråsälen, och artens framtid måste bedömas som osäker.

Det svenska utterbeståndet har minskat snabbt. Det finns knappt någon utter kvar vid kusterna, och inlandsuttrarna hotas av både miljögifter och förändringar av den miljö där uttrarna lever.

Sverige har ratificerat Bernkonventionen om skydd för utrotningshotade växter och djur. Denna ratificering ställer stora krav på staten att vidta de åtgärder som erfordras.

Projekt har igångsatts för att skydda arterna. Riksmuseets projekt säl har sedan mitten av 1970-talet finansierats av Världsnaturfonden och naturvårdsverket. Projektet har också fått stöd av naturskyddsföreningen och inhemska fonder. Naturvårdsverkets möjligheter att ta del i projekt av den här arten har varit mycket begränsade eftersom inget särskilt anslag funnits i budgeten för bevarande av hotade arter. Folkpartiet har ett flertal år efterlyst anslag för flora- och faunavård. Först detta år redovisas anslag i budgeten. Det är enligt vår uppfattning angeläget att de pågående projekten för skydd av de tre sälarterna och uttern får förstärkta resurser genom det nya anslaget.

Östersjöns sälar är nu så påverkade av miljögifter att det är osäkert om sälstammen kan överleva. Halterna av miljögifterna PCB och DDT kan vara fem till tio gånger högre i organismer på östkusten än på västkusten. Uttern är också utsatt för samma miljögifter.

Forskarna vid riksmuseet har gjort en sammanställning av sjukdomarna hos samtliga sälar som undersökts åren 1977–1983. Statistiken är ohygglig.

De olika sjukdomar som drabbar sälarna radas på varandra i diagrammen. Endast två unga sälar var helt friska.

Mot. 1986/87
Jo769

Här redovisas en sammanställning av funna sjukdomar som ofta uppträder i kombination.

- Hudskaador. Förändringar i hud och hårrem som påminner om förändringar vid s. k. klorakne.
- Kloförändringar. Klorna deformeras, blir spröda, böjs åt fel håll eller bryts av.
- Tarmsår. Inflammationer i oläkta sår som sannolikt förorsakas av hakmaskar.
- Livmoderhorn förträngs eller växer ihop.
- Livmodertumörer. Mer än 50 % av de könsmogna honorna har godartade tumörer i livmodern.
- Allvarliga njurskador som tyder på ämnesomsättningsrubbingar.
- Förstoring av binjurebarken.
- Förändringar och deformationer i skelettet.

Ett mycket stort antal av sälarna är inte fortplantningsdugliga.

Det är nu angeläget att så långt som möjligt minska utsläppen av skadliga ämnen till miljön som förorsakar skadorna.

För sälarnas och utterns del riktades misstankarna tidigt mot DDT och PCB. År 1970 och 1975 infördes förbud mot DDT. Halterna har minskat men DDT är ett exempel på att det tar tid innan miljögifterna bryts ned. Beträffande sälarna finns det skäl att främst rikta misstankarna mot PCB. Halterna av PCB har dessutom visat sig vara högre i Östersjösalarna än vid motsvarande jämförelser med andra länder.

PCB är en industrikemikalie som stadigt fått ökad användning. Den används nu huvudsakligen som isolering i elektriska transformatorer och kablar. Sedan år 1971 har användningen begränsats men den används fortfarande bl. a. i transformatorer där det har ansetts svårt att få fram lämpliga ersättningsmaterial.

Trots de åtgärder som har vidtagits minskar PCB-halterna i Östersjön långsamt. En avvecklingsplan som utmynnar i totalförbud mot PCB-användningen bör föreläggas riksdagen. Dessutom måste insatserna för att förmå övriga stater runt Östersjön att fatta likartade beslut intensifieras.

Grundförutsättningen för att kunna skydda utrotningshotade sälar och uttrar torde vara att tillförseln av PCB till Östersjön upphör.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökade resurser för de projekt som arbetar med skyddsåtgärder för utrotningshotade sälar och uttrar.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avvecklingsplan och totalförbud för användning av PCB.

Stockholm den 26 januari 1987

Lars Ernestam (fp)

Per Arne Aglert (fp)